

EVA J. STENSRUD

POHJOISET
SAAGAT

TYTTÖ HAMARISTA

Miehitetty

Eva J. Stensrud

Miehitetty

Tyttö Hamarista 1

*Suomentanut Saga Egmont
Editoinut Salla Korpela*

SAGA Egmont

Miehietetty – Tyttö Hamarista 1

Translated by SAGA Egmont
Edited by Salla Korpela

Original title: *Besatt*

Original language: Norwegian

Copyright © 2017, 2026 Eva J. Stensrud and Saga Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727221366

1st POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser. It is prohibited to perform text and data mining (TDM) of this publication, including for the purposes of training AI technologies, without the prior written permission of the publisher.

This work is republished as a historical document. It contains contemporary use of language.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Vognmagergade 11, 2, 1120 København K, Denmark

Esipuhe

Hyvä lukija,

Tiedän, miten onnekas olen. Kohtalon oikusta olen syntynyt yhteen maailman rikkaimmista maista; maahan, jossa on hyvä elää ja jossa vallitsee rauha.

Lapsena minulle sanottiin usein, että ”sinun olisi pitänyt elää sota-aikaan. Silloin meillä ei ollut mitään. Et osaa kuvitellakaan, millaista se oli.” Siihen aikaan nämä sanat eivät merkinneet minulle mitään, paitsi etten halunnut joutua kokemaan sotaa. Aikuisena minua on kuitenkin kiinnostanut yhä enemmän, miten ihmiset kokivat maamme saksalaismiehityksen, ja aineistoa käsitellessäni olen huomannut, että todellisuus on tarua ihmeellisempää. Kuinka saisin ihmiset uskomaan tämän? Onko näin todella tapahtunut? Miksi en ole kuullut tästä aiemmin?

Miehityksen historia on käsitysten, teorioiden ja eri-

laisten tulkintojen miinakenttä. Viime vuosina on tullut esiin myös uusia seikkoja sekä luotettavista että vähemmän luotettavista lähteistä. Uusia kertomuksia uusista näkökulmista paljastuu jatkuvasti. Kuvamme miehityksen historiasta muuttuu todennäköisesti totuudenmukaisemmaksi sitä mukaa kuin esiin nousee lisää harmaita sävyjä.

Ketkä taistelivat, keistä tuli sankareita tai marttyyreita, keistä luopioita, ilmiantajia, pettureita? Miksi jotkut taistelivat kuolemaan asti vapauden puolesta? Mikä sai ihmiset kestämaan nälkää, kylmyyttä ja kidutusta taistellessaan sen puolesta, mihin he uskoivat? Millaista oli vihata, rakastaa ja elää vapaudessa?

Millainen ihminen olisin itse ollut silloin? Rohkea? Pelokas? Hölmö? Kuuliainen? Kapinallinen?

Olen luonut Inger Marien ja häntä ympäröivät ihmiset yrityksenä löytää vastauksia näihin kysymyksiin ja kuvata sotaa sisältäpäin, miehityksen aikana eläneen ihmisen kautta. Samalla minun on korostettava, että olen lähestynyt tehtävää syvästi kunnioittaen kaikkia niitä, jotka menettivät henkensä tai kärsivät muulla tavoin natsien ikeen alla.

Aineiston valinta on omalla vastuullani, ja toisinaan käyttämäni lähteet ovat ristiriitaisia. Olen mahdollisuuksien mukaan lisännyt huomautuksia tällaisista lähteistä kunkin kirjan jälkisanoihin.

Kirjani ovat fiktiota, ja sellaisina niitä tulisi myös lukea. Hahmoni ovat keksittyjä, samoin kuin heidän elämäntarinsansa. Olen kuitenkin pyrkinyt luomaan tarinan puitteet mahdollisimman uskottaviksi ja historiallisesti tarkoiksi. Tässä haluan kiittää neuvonantajiani, suullisia lähteitäni

sekä kustantamon väkeä heidän korvaamattomasta avustaan.

Vihollinen piti aikoinaan maitamme rautaisessa otteessa. Historia kertoo, ettei vapautta voi tänäkään päivänä pitää itsestäänselvyytenä. Vain ymmärryksen ja tiedon avulla voimme pitää tyrannian loitolla. Toivon hyvää luku-kokemusta!

Nesoddenissa huhtikuussa 2016,

Ystävällisin terveisin,

Eva

Ketkä esiintyvät kirjassa 1:

Inger Marie Berg Olsen, eli *Ingmar*, hamarilainen tyttö ja opiskelija

Elisabeth, Inger Marien äiti, kotirouva

Per, Inger Marien isä, Hamarin sairaalan ylilääkäri

Anders, Inger Marien kaksoisveli, lääketieteen opiskelija

Anna, Inger Marien nuorempi sisar, Hamarin katedraalikoulun oppilas

Knut, Inger Marien nuorempi veli

PERHE ALSTADHOVISSA STANGEN

VESTBYGDASSA:

Edvard Berg Olsen, Perin vanhin veli, maanviljelijä.

Rose, hänen vaimonsa

Viktor, heidän poikansa, sukutilan perillinen, töissä tilalla.

Karl, Kjell-sedän Brandstadin tilan perillinen

PERHE VESTBYGDAN BRANDSTADISSA
STANGESSA:

Kjell Berg Olsen, Perin toinen veli, maanviljelijä.

Edna, hänen vaimonsa

MUUT:

Mia Willander, Inger Marien tuntematon täti, Elisabethin sisar

Lars Nilsen, Inger Marien entinen poikaystävä

Jonas Holt, näyttelijä

Hermann Eriksen, konservatiivisen puolueen kansanedustaja

Rakel Sandler, lasten opettaja

Lea Sandler, Rakelin tytär, Inger Marien ystävä

Astrid ja *Einar Kraft*, perheen ystäviä, asuvat Ringsakerissa

Guri, opettaja Ringsakerissa

1942:

Helmut Lutter, saksalainen upseeri Victoria Terassella

Irmgard Schmidt, saksalainen toimistotyöntekijä

Hans Nerby, vangittu vastarintataistelija

Luku 1

VICTORIA TERRACE,

MAANANTAI 20. HUHTIKUUTA 1942

Lukkosepän askelten ääni vaimeni, ja Inger Marie huokaisi. Avaimet, jotka hän oli juuri saanut, polttelivat hänen kädessään. Hänen toisen kätensä sormet näpelöivät hermostuneesti puvun takin helmiäisnappeja, kuin hakien niistä lohtua. Hän vilkaisi sivulle, mutta ei uskaltanut kääntyä kokonaan. Irmgard Schmidt oli tuijottanut herkeämättä Inger Marien selkää; tämä tunsu katseen takkinsa kankaan läpi. Oliko saksalaisnainen tajunnut, miksi mies oli kompastunut?

Sisimmässään Inger Marie oli varautunut siihen, että lukko-seppä ei pystyisi hoitamaan tehtävänsä, mutta lopulta tämä oli kuitenkin onnistunut. Se tarkoitti, että hänellä oli edessään toinen näytös, joka oli hoidettava tänä iltana, sillä oli kiire. Iltavuoro päättyisi reilun tunnin kuluttua, ja silloin hänen olisi lähdettävä

kotiin, muuten hän saattaisi herättää epäilyksiä. Päiväsaikaan saksalaiset olivat varpaillaan.

Toivo ja pelko kamppailivat hänen sisällään. Minuutit kuluvat, hänen sormensa hakkasivat kirjoituskoneen näppäimiä, ja samalla hän koetti pitää avaimet tiukasti kämmenessään. Hänen takanaan toinen kirjoituskone takoi raivokkaasti vastaukseksi. Kone kilahti, hän veti telasta ja ryhtyi kirjoittamaan uutta lausetta, jolloin askeleet kuuluivat taas. Näppäinten kilkatus lakasi.

Mies oli huoneessa. Inger Marien niskassa kihelmöi.

– *Meine Damen!*

– *Herr Kriminalsekretär.* Irmgardin tuolin jalat raapaisivat lattiaa hänen noustessaan seisomaan.

Myös Inger Marie nousi ja kumarsi kohteliaasti ovensuuhun ilmestyneelle pitkälle vaalealle miehelle. Ei ollut ensimmäinen kerta tällä viikolla, kun *SS-Untersturmführer* Helmut Lutter vieraili Gestapon Referat IV:n, sabotaasi- ja turvallisuuspalveluiden toimistoväen luona. Totuus oli, että hän vieraili heidän luonaan aivan liian usein. Inger Marie tiesi, että miehen kärsivällisyys oli loppumassa. Mutta pian kaikki olisi ohi, luojan kiitos.

Lutter kääntyi hänen puoleensa: – En odottanut löytäväni teitä täältä näin myöhään, *Fräulein*?

Tämä oli silkkaa näytelmää. Tottahan mies tiesi, että Inger Marie olisi täällä. Siksihän hän oli tullutkin.

– Jaa niinkö? Eräs saksalaisista kollegoistani on pyytänyt vapaata. Hänellä oli tärkeä syy. Tänä iltanahan juhliitaan Führeriä. Inger Marie vilkaisi miestä.

– Toki, ja nämä kuulustelut teettävät meillä kaikilla ylimääräistä työtä. Valitettavasti joukossamme on mätämunia, jotka on karsittava pois.

– Totta kai. Inger Marie nyökkäsi yhteisymmärryksen merkiksi.

Inger Marie tunsu taas Irmgard Schmidtin katseen niskassaan. Yksikään Victoria Terassen saksalaisista toimistotyöntekijöistä ei yrittänytkään salata, etteivät he pitäneet hänen täällä olostaan, kaikkein vähiten neiti Schmidt. Hän arveli, ettei Lutterin kiinnostus tehnyt hänestä yhtään suositumpaa, mutta koska norjalaisia naisia tarvittiin toimistossa, Irmgardin oli pakko hyväksyä hänet.

– Miten voimme auttaa teitä, *Herr Kriminalsekretär*?

Hän kuuli Irmgard Schmidtin kysymyksen.

– Mitä lukkoseppä teki täällä niin myöhään? Lutter kysyi Inger Marielta.

Inger Marie puristi avaimia niin tiukasti, että oli kuulevinaan niiden voihkaisevan. – En tiedä, *Herr Kriminalsekretär*. Teidän täytyy kysyä siitä *Fräulein* Schmidtiltä. Hän puhui lukkoseppän kanssa.

Lutter kääntyi toisen toimistovirkailijan puoleen, joka kohotti aavistuksen terävää nenäänsä ja aloitti pitkän selostuksen. Toimistolla oli muodostunut suureksi ja harmilliseksi ongelmaksi, että niin moni hukkasi tai unohti avaimensa. Se aiheutti ylimääräistä työtä ja ongelmalla oli vaikutuksia myös turvallisuuteen.

Inger Marie istuutui taas ja kumartui kirjoituskoneen ylle teeskennellen tutkivansa juuri kirjoittamaansa tekstiä. Mikään keskustelussa ei viitannut siihen, että Irmgard Schmidt olisi nähnyt, mitä hänen ja lukkoseppän välillä tapahtui. Hän sujautti vaivihkaa hikiset avaimet pukunsa taskuun.

Lutter päätti keskustelun ja kääntyi taas hänen puoleensa: – Tarvitsen apuanne, *Fräulein* Berg Olsen.

Inger Marie kohotti kysyvästi kulmakarvojaan ja tunsu sykkeensä kiihtyvän. – *Minun* apuani, *Herr Kriminalsekretär*?

– Kyllä, tosiaan. Tämä on tärkeää. Kyse on äärimmäisen vaikeasta käännöksestä. Siinä esiintyy muun muassa murretta. Tuli sitteko heti? Se on saatava valmiiksi tänä iltana.

Tämä ei ollut mikään kysymys. Mies sanoi hyvästinsä. – *Guten Abend, Fräulein Schmidt.*

Irmgard vastasi – *Guten Abend, Herr Kriminalsekretär*, ja naisen suipistetut huulet melkein hipoivat hänen nenäänsä. Lutter poistui huoneesta.

Myös Irmgard Schmidt oli ilmeisesti lähdössä tältä illalta.

Tänään juhlittiin Hitleriä.

Tänä päivänä kaksi vuotta sitten Inger Marien maailma romahti.

Fräulein Schmidt katsoi Inger Marieta tavalla, jota ei ollut vaikea tulkita. Siihen tiivistyi kaikki se halveksunta, jota hän ei uskaltanut Lutterille purkaa.

Inger Marie nousi ja seurasi upseeria. Mies viittoi hänet kulman taakse, pysähtyi ja kääntyi häntä kohti. Ja samassa mies muuttui aivan toiseksi. Kaikki muodollisuus katosi, hänen vartalonsa ja kasvonsa pehmenivät. – Tiedätte hyvin, miksi minä tulin. Miehen sinisiin silmiin oli tullut intensiivinen katse. – Älkää kuvitelko muuta.

Inger Marie kostutti huuliaan. – *Herr Kriminalsekretär...*

– Kutsukaa edes minua Helmutiksi. Olette pitänyt minua pinteessä jo kuukausia. Jos minun ei olisi tarvinnut matkustaa pohjoiseen, olisitte ollut omani jo kauan sitten. Ja aivan vapaaehtoisesti. Eikö niin?

Inger Marie katsoi hienopiirteisten kasvojen sileää, vaaleaa ihoa ja tuns i hennon värähdyksen kehossaan.

Lutter huokaisi, ojensi kätensä ja hiveli sormellaan Inger Ma-

rien leukaa. – Teidän ei pitäisi joutua työskentelemään niin kovasti, Inger Marie. Hän hymyili.

Inger Marie iski silmää. – Työtä riittää, te sen tiedätte paremmin kuin kukaan muu. Itsekin juuri sanoitte samaa.

Mies tuijotti häntä herkeämättä. – Onko esimiehemme todella niin ymmärtämätön? Vaatiiko hän, että uhraatte sekä vapaa-aikanne että rakkauselämäenne Saksan valtiolle?

Rakkauselämä? Siksi Lutter tätä luuli? Luuliko hän, että Inger Marie oli ihastunut häneen? Inger Marie katsoi miestä ja nyökkäsi. – Pahoin pelkään niin. Herra Fehmer vaatii, että kuulusteluraportit on saatava valmiiksi viikon loppuun mennessä. Ymmärtääkseni ne lähetetään silloin Saksaan.

– Olette ymmärtänyt oikein, Inger Marie. Mutta työmäärästä huolimatta monet ovat jo poistuneet täältä. Victoria Terrasse on lähes autio. Miehen silmät pitivät häntä tiukasti otteessaan.

– Tuo taitaa olla liioittelua.

Kookas rakennus ei ollut koskaan tyhjä, sen hän tiesi. Täällä parveili torakoita öin ja päivin.

Lutter kohotti kulmakarvojaan. – Liioittelua? Ei suinkaan. Mainitsittehan itse, että tänään on *Führerin* syntymäpäivä. Useimmat lähtevät ulos juhlimaan. Mutta te ette varmaankaan.

Inger Marie tunsu, että jokin liikahti hänen rintalastansa takana. Muisto lapsen iloisesta naurusta puristi hänen sydäntään. – Ettekö tekin lähde, *Helmut*?

– Kyllä minäkin juhlin, mutta omalla tavallani.

– Tarkoitatteko, että kunnioitatte toimistoväkeä vierailulanne? Inger Marie pakottautui hymyilemään miehelle ja katsoi, kuinka tämän pupillit laajenivat.

– Haluan teidät, mies sanoi suoraan. – Ei enää kiertelyä.

– Saksalaisten miesten ja norjalaisten naisten väliset suhteet eivät ole sallittuja.

– En piittaa siitä. Ei minun tarvitse. Tiedätte sen kyllä. Lutter tarttui häntä leuan alta ja piteli häntä tiukasti. – Teen, mitä haluan. En kerro mitään kenellekään, ja se herättää kunnioitusta.

Inger Marie tuijotti miestä silmiin. – Tänne voi tulla ihmisiä, hän kuiskasi. – Saatatte päätyä vankilaan.

Mies päästi Inger Marien otteestaan ja nauroi. – Ettekö kuule, mitä sanon? Tiedän varsin hyvin, mitä olen tekemässä, ja niin tiedätte tekin. Ette kai ole voinut johtaa minua niin täydellisesti harhaan? Ettehän? Tiesin ensimmäisestä hetkestä lähtien, että haluan teidät. Kun seisoi edessäni suurine, kirkkaine silminne ja punoittavine poskinenne, tajusin, että korkeampi voima oli lähettänyt teidät luokseni. Lutter nauroi taas, kun näki Inger Marien ilmeen. – Miksi oikeastaan arvellette saaneenne tämän työpaikan? Olette varmasti lahjakas, mutta ette aivan niin lahjakas kuin luulette. Minulla on koko ajan ollut suunnitelmia teidän varallenne.

Sitten Lutter kietoi sormensa Inger Marien leualle. – En aio odottaa enää, Inger Marie.

– Ei täällä, Inger Marie kuiskasi ja tunsu miehen otteen hellittävän.

Hengityksestä saattoi päätellä, että mies oli ymmärtänyt. – Jossain muualla siis? Lutter katsoi Inger Marieta puoliavointen silmäluomien takaa kuin arvioiden hänen vilpittömyyttään.

Helmut Lutter ei suinkaan ollut mies, joka salli halun päihittää älyn. Hän oli saksalainen upseeri, hän ajatteli ensin ja toimi vasta sitten, voitot oli aina punnittava riskejä vasten. Hän ei ottaisi riskiä jäädä kiinni arveluttavassa tilanteessa, sillä hänen omissa riveissään oli vihollisia, jotka vain odottivat tilaisuutta iskeä. Useimmat hänen kollegoistaan pelkäsivät ja monet myös vihasi-

vat häntä. Ei ollut sattumaa, että hänen vihollisensa – sekä joku, joka väitti olevansa hänen ystävänsä – olivat onnistuneet karkottamaan hänet pohjoiseen moneksi kuukaudeksi. Tästä hän ei kuitenkaan sanonut mitään. Eikä naisen kuulunut tietääkään koko asiasta.

Mutta nyt Lutter oli palannut pääkaupunkiin, juuri ajoissa olakseen hyödyksi.

Inger Marie laski katseensa ja teeskenteli, että hänen oli vaikea löytää sanoja. – Ehkä hotellissa? Tätä hän oli itse ehdottanut kauan sitten.

Mies vilkuili ympärilleen, epäröi, ja Inger Marie näki hänen olevan kahden vaiheilla. – Tiedän paikan, joka on lähempänä ja jossa voimme olla tänä yönä kahden, mies mutisi lopulta ja viit-tasi hänelle. – *Tulkaa*. Kävelkää kaksi askelta jäljessäni.

– Entä neiti Schmidt? Inger Marie kysyi nopeasti. – Mitä hän ajattelee?

Lutter kurtisti kärsimättömänä otsaansa. – Älkää te neiti Schmidtistä huolehtiko. Minä hoidan hänet. Menkää hakemaan sanakirja tai jotain. Miehen ääni muuttui matalaksi ja karheaksi – Ettekö käsitä, että tulen hulluksi halusta teitä kohtaan? Tehkää nyt niin kuin pyydän.

Inger Marie käveli sydän pamppaillen takaisin toimistoon.

Irmgard Schmidt tuijotti häntä, silmät täynnä epäluuloa. – Mitä Lutter halusi? Irmgard kysyi. – Miksi hän halusi puhua kanssanne kahden kesken? Mikä tämä käännös oikein on? Miksei sitä voida tehdä täällä?

Inger Marien näki Irmgardin katseesta, että tämä tiesi vastauksen.

– En tiedä. Ei ole minun asiani kysellä Lutterilta yksityiskoh-tia. Inger Marie kumartui ottamaan pöydältä sanakirjan. Ovelle

päästyään hän kääntyi saksalaisnaisen puoleen ja vilkaisi tätä uudelleen.

Irmgard Schmidtin silmät kaventuivat viiruiksi – Miksi katsoitte minua noin?

– En kai katso teitä nyt yhtään sen kummemmin kuin muulloinkaan? Vastausta odottamatta Inger Marie avasi oven ja poistui toimistosta.

– Minne olemme menossa? hän kysyi hiljaa palattuaan Lutterin luo.

Mies mittaili häntä silmillään, kuin reaktiota arvioiden. – Arkistoon.

– Arkistoon? Inger Marie kurtisti kulmiaan. – Tarkoitatteko...kellariin? Hän katsoi ylös ja näki miehen huomanneen hänen reaktionsa.

– Saamme olla siellä kahden. Arkistonhoitaja on lähtenyt kotiin. Älkää olko huolissanne, paikka on mainettaan parempi. Mies hymyili vinosti. – Ettekö ole käynyt siellä aiemmin?

– Ei, en koskaan.

Kysymys oli retorinen, sillä norjalaisnaisia ei päästetty arkistoon ilman saksalaisen upseerin seuraa. Victoria Terassen turvajärjestelyt eivät sallineet sitä.

Inger Marien sydän alkoi äkkiä pamppailla, ja häntä huimasi.

– Tehän olette aivan kalpea. Pelottaako teitä lähteä kellariin?

– Pitäisikö minua pelottaa?

Kaikki tiesivät, mitä siellä tapahtui.

– Ei minun seurassani. Siitä kiertää kaikenlaisia tarinoita, mutta älkää uskoko niitä. Lutter hymyili vinosti, ja hänen silmänsä tummuivat hänen katsoessaan Inger Marieta. Äkkiä hän kääntyi ja lähti kävelemään.

Inger Marie piteli sanakirjaa lujasti rintaansa vasten ja lähti seuraamaan miestä taistellen kasvavaa kuvotusta vastaan.

Myöhäisestä kellonajasta huolimatta he ohittivat kaksi upseeria ja toimistovirkailijan käytävällä. Pian sen jälkeen he kohtasivat muitakin toimiston naisia matkalla ulos. Kaikki tervehtivät Helmut Lutteria, mutta sivuuttivat Inger Marien. Siinä ei siis ollut mitään kummallista, että he kävelivät täällä yhdessä; he näyttivät olevan oikeilla asioilla. Inger Marie oli Lutterin seurassa näkymättömän.

He lähestyivät portaikkoa. Mies avasi oven ja päästi Inger Marien edeltä. – Tätä tietä.

Portaikko oli huonosti valaistu, ja Inger Marie käveli varovasti, jottei kompastuisi.

– Antakaa kun autan. Lutter tarttui Inger Marieta käsivarresta. Miehen sormet polttelivat jakun läpi. – Varovasti, mies sanoi. – Täällä voi helposti astua harhaan.

He tulivat peremmälle kellariin, ja Inger Marie tunsu paksujen tiiliseinien kietoutuvan ympärilleen. Heidän edessään avautuivat toiset portaat. Inger Marie keskittyi hengittämään tasaisesti eikä katsonut ympärilleen. Sanakirja oli vähällä lipsua hänen otteestaan.

– Onko kaikki kunnossa?

Yhtäkkiä Inger Marie tunsu miehen kädet ympärillään. – Minä... Tänne alas oli niin pitkä matka. Hän tiesi, että hänen oli ryhdistäydyttävä. *Hengitä*. Hänen teki mieli työntää mies luotaan ja hän taisteli haluaan vastaan. – En ole koskaan pitänyt ahtaista paikoista.

– Saan teidät pian unohtamaan, missä olette. Mies suuteli häntä kevyesti otsalle. – Tulkaa. Enää yhdet pienet portaat.

Hän seurasi miestä sokeasti.

Vangitseva sarja rohkeasta naisesta toisen maailmansodan Norjassa

Norja, vuosi 1940. Nuori Inger Marie aloittaa äitinsä paheksunnasta huolimatta opinnot Oslon taideakatemiassa ja haaveilee komeasta näyttelijätähdestä Jonas Holtista. Kaikki kuitenkin muuttuu, kun Saksa hyökkää ja miehittää Norjan.

Inger Marie värvätään vastarintaliikkeeseen, ja hän pestautuu Gestapon päämajaan vakoillakseen vihollista. Kun SS-upseeri Helmut Lutter iskee silmänsä Inger Marieen, alkaa vaarallinen peli, jossa jokainen askel voi olla kohtalokas.

Tyttö Hamarista on osa Pohjoiset saogat -kirjauniversumia – koukuttavia historiallisia kirjasarjoja Norjan vuonoilta aina Huippuvuorten revontulien loisteeseen.

Eva J. Stensrud on norjalainen kirjailija ja opettaja.